

“Ceza kanununun yer bakımından uygulanması”, ceza hukuku kurallarının nerede işlenen suçlara uygulanacağını ve nerede işlenen suçlara uygulanmayacağını belirlemesiyle ilgilidir. Devletlerin kendi sosyo-ekonomik yapılarına ve benimsedikleri uluslararası değerlere göre kabul ettikleri ulusal suç ve ceza siyasetleri vardır. Bu çerçevede, her devlet, egemen olmanın doğal bir sonucu olarak, ceza kanunlarının yer bakımından

“Extraterritorial jurisdiction of the Criminal Law” refers to appropriately determining when to exercise the rules of criminal law having regard to the place of perpetration. Each State observes its own policy for offence and penalty depending on its socio-political structure and the international values they espouse. Within this framework, each State, as an outgrowth of independence, has absolute discretion to exercise territorial jurisdiction of criminal law and to determine,

uygulanma alanını ve bu konuda izlenecek siyaseti belirleme hususunda mutlak bir yetkiye sahiptir. Ancak, her yargılama belli bir emek ve masraf gerektirdiğinden, bir devletin kendi ülkesi dışında işlenen bütün suçları kovuşturmasında yararı bulunduğu da söylenemez. Dolayısıyla devletler mutlak olan bu yetkilerini kendi menfaatleri doğrultusunda sınırlandırma yoluna gitmişler ve ceza kanunlarının uygulanma alanlarına, suçun işlendiği yer itibarıyla veya suçun faili ya da mağduru olan kişilerin sıfatları bakımından sınırlama getirmişlerdir.

in this regard, a sound policy to be followed. As each trial requires certain amount of work and cost, it is inconvenient to prosecute all offences committed in a foreign country. Hence, States have restricted their absolute jurisdiction to serve their own interests and have placed restrictions on the field of application of criminal laws, in respect to the territory of the offence or the offender or victim.

Ceza kanununun yer bakımından uygulanması esas olarak beş ilkeye göre belirlenmektedir. Bunlar; mülkiyet (ülkesellik), şahsiliyet (kişisellik), koruma (gerçeklik), evrenselliyet (adalet) ve ikame yargı yetkisi (temsil) ilkeleridir.

Extraterritorial jurisdiction of criminal law is essentially based upon five principles; territoriality, personality, protection, universality and vicarious administration of justice.

“Mülkiyet ilkesi” devletin ülkesi içinde işlenen suçun kim tarafından ve kime karşı işlenmiş olursa olsun faili cezalandırabilme yetkisini ifade eder. Buna göre, suç hangi ülkede işlenmişse o devletin kanunları uygulanır. Başka bir ifadeyle, vatandaşı tarafından bile işlense dahi bir devletin ceza kanunları yabancı ülkede işlenen suçlara uygulanmayacaktır.

The “territoriality principle” allows States to claim jurisdiction to prosecute criminal offences committed within their borders, irrespective of by whom and to whom they were committed against. As such, the laws of the country where the crime is committed shall be applicable. In other words, even if the offence is committed by its own citizen, that State’s criminal law shall not be applicable to offences committed in other territories.

“Şahsiliyet ilkesi” devletin vatandaşının ülke dışında işlediği suçlardan dolayı onu cezalandırabilmesini ve yine ülke dışında vatandaşına karşı bir suç işlenmesi halinde faili cezalandırma yetkisini belirtir. Birinci hal “faile göre şahsiliyet”, ikinci hal ise “mağdura göre şahsiliyet” olarak adlandırılır.

The “principle of personality” allows States to claim jurisdiction to prosecute their citizens for offenses committed abroad and offenders who commit offences against their own citizens. The former is referred to as “active personality principle” and the latter as “passive personality principle”.

“Koruma ilkesi” devletin ülke dışında kendi varlığına ve yüksek çıkarlarına karşı bir suç işlenmesi halinde, fail kim olursa olsun bu suçları cezalandırmasına imkan tanıyan sisteme verilen addır.

The “protective principle” allows States to claim jurisdiction to prosecute conduct, irrespective of who the offender may be, that occurs outside of their borders and affects the nation’s integrity and is deemed prejudicial to their interests.

“Evrenselliyet ilkesi” her devletin uluslararası toplumun ortak değerlerine saldırı teşkil eden suçları cezalandırabilme yetkisini esas alır ve nerede işlenmiş olursa olsun, suç işleyen

The “principle of universality” allows States to claim jurisdiction to prosecute conduct that is offensive to the common values of international society. It aims to criminalize offenders irrespective of where the offence was committed. The citizenship of the offender and victim is of no consequence in the practice of this principle.

kişilerin cezasız kalmalarının önüne geçme amacını güder. Bu ilkenin uygulanması bakımından fail ya da mağdurun vatandaşlığının herhangi bir önemi yoktur.

“ikame yargı yetkisi ilkesi” ise, bir devletin kendi ülkesinde bulunan yabancı bir faili, ülke dışında yabancı bir mağdura karşı işlediği ve evrensellik ilkesi kapsamı dışında bulunan suçlardan dolayı yargılayabilmesini sağlar. Bu yetkinin kullanılabilmesi için failin ulusal yargı yetkisine sahip olan başka bir ülkeye iade edilmesinin imkansız olması gereklidir.

Ceza kanununun yer bakımından uygulanmasında mülkilik ilkesinin katı bir şekilde tatbik edilmesi, devletlerin yabancı ülkelerde işlenen suçlardan dolayı yargı yetkisini kullanamamasına yol açmıştır. Bu durum mülkilik ilkesini uygulayan devletlerin yanı sıra, suçta hedef olan kişiler ve uluslararası toplumun ortak menfaatleriyle bağdaşmayan bir sonuç ortaya çıkarmıştır. Şahsilik, koruma ve evrensellik ilkeleri mülkilik ilkesinin bu sakıncalarını ortadan kaldırmak amacıyla kabul edilmiş ve devletler ülke dışında işlenen suçlar için yargı yetkisine imkan tanıyan bu ilkelere mevzuatlarında yer vermek suretiyle ceza kurallarının uygulanma alanını genişletmişlerdir. Mülkilik ilkesinin bu şekilde diğer ilkelerle desteklenmesi *“yarı mülkilik ilkesi”* şeklinde nitelendirilmektedir.

Ceza kanununun yer bakımından uygulanmasına ilişkin kurallar Türk Ceza Kanunu'nun (TCK) “Kanunun Uygulama Alanı” başlıklı İkinci Bölümünde, 8 ilâ 19. maddeler arasında düzenlenmiştir. Ancak ilgili maddelerin başlığında ya da içeriğinde yer bakımından uygulamaya dair ilkelerin isimleri zikredilmemiştir. Dolayısıyla, hangi hükmün söz konusu ilkelerin hangisine dayandığı, hükmün içeriğine bakılmak suretiyle tespit edilebilmektedir.

Bu açıdan bakıldığında, TCK'nın temel kural olarak mülkilik ilkesini (m.8) benimsediği, buna ilave olarak yurt dışında işlenen suçlar bakımından yukarıda belirtilen diğer ilkelere (m.10-13) de yer vermek suretiyle yarı mülkilik ilkesini kabul ettiği anlaşılmaktadır.

Bu çerçevede, Kanunun 10-11. maddelerinde faile göre şahsilik, 12. maddesinde mağdura göre şahsilik ilkesi düzenlenmiştir. 13. maddenin 1. fıkrasının (b) bendinde koruma ilkesine yer verilirken, aynı fıkranın diğer bentlerinde evrensellik ilkesi, 12. maddenin 3. fıkrasında ikame yargı yetkisi ilkesi düzenlenmiştir.

“Kanunun Uygulama Alanı” başlığı altındaki diğer maddelerde ise cezadan mahsup, hak yoksunlukları ve yabancı kanunun göz önünde bulundurulması gibi yargı yetkisine dair hükümleri tamamlayıcı kurallara yer verilmiştir.

“Principle of vicarious administration of justice” allows a host State to claim jurisdiction to prosecute a foreign offender within its borders who has committed an offence, which lies beyond the scope of the principle of universality, against a foreign victim outside of its borders. For a State to exercise jurisdiction, extradition of the offender to another State having national jurisdiction must be impossible.

In the implementation of territorial jurisdiction of criminal law, the strict enforcement of the territoriality principle has prevented States from exercising jurisdiction to prosecute offences committed in countries outside of its borders. This situation has created an outcome, which is not in compliance with the states implementing the territoriality principle as well as the persons, who has become a target of an offence and mutual interests of the international society. The principles of personality, protection and universality were accepted so as to eradicate unfavorable aspects of the territoriality principle. States have expanded the area of implementation of criminal rules by incorporating these principles, which allow States to claim jurisdiction to offenses committed outside of their borders. Buttressing the principle of territoriality with other principles is referred to as the principle of “semi-territoriality”.

The rules for the Principles for Extraterritorial Jurisdiction of the Criminal Law appear through articles 8 to 19 in Section 2 under the heading “Scope of the Application of Law” in the Turkish Criminal Code (TCC). However, the various principles of criminal jurisdiction are neither cited in the headings of the relevant articles nor within their scope. For this reason, an examination of the wording of the articles will show which articles are based on which principles.

It is understood that, as a principal rule TCC espouses the principle of territoriality (article 8) and furthermore, embraces the principle of semi-territoriality by including the principles priorly mentioned (articles 10-13) in respect to offences committed abroad.

Within this framework, articles 10-11 of the Code were regulated to include the active personality principle, and article 12 passive personality principle. The protective principle was incorporated into sub-paragraph (b) of paragraph 1 of article 13. The principle of universality was incorporated into the other sub-paragraphs of the same paragraph. Principle of vicarious administration of justice was regulated in paragraph 3 of article 12.

In other articles under the heading “Scope of the Application of Law”, complementary rules to provisions of jurisdiction such as deduction from punishment, disqualification from rights and consideration of foreign law are included.